Tarihin Peşinde / The Pursuit of History
ULUSLARARASI TARİH ve SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ
INTERNATIONAL PERIODICAL FOR HISTORY AND SOCIAL RESEARCH

Araştırma Makalesi / Research Article
Doi:

"İkinci Dünya Savaşı'nın İlk Deniz Harbi: River Plate Muharebesi ve Graf Spee (1939)"

The First Naval Battle of World War II: The Battle of the River Plate and the Graf Spee (1939)

■ Çağatay BENHÜR* - Mehmet TAŞÇI **

ÖZ

İkinci Dünya Savaşı'nın beklenmedik olaylarından biri de ilk deniz savaşının Güney Amerika kıyılarında gerçekleşmiş olmasıdır. Avrupa'da mevcut savaş devam ederken deniz savaşlarının da Avrupa kıyılarında olması beklenmiştir ancak beklendiği gibi olmamıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın ilk deniz savaşı Uruguay kıyılarında Alman zırhlısı Graf Spee'nin İngiliz gemilerine saldırısı ile başlamıştır. Nitelik olarak üstün olan Alman zırhlısı istediği sonucu alamamış ve Montevideo limanına çekilmiştir. Geminin kaderi bu limanda belli olmuştur; mürettebatın isteksizliği sebebiyle gemi infilak ettirilmiş, kaptan Langsdorff ise bu gelişmeler üzerine intihar etmiştir. Bu çalışmada İkinci Dünya Savaşı'nın ilk deniz muharebesi niteliği taşıyan River Plate Deniz Muharebesi, Graf Spee zırhlısının batırılması ve kaptanının intihar etmesine kadar geçen süreci Türk basını aracılığıyla incelemek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Almanya, Graf Spee, İkinci Dünya Savaşı, Langsdorfff, River Plate.

Abstract

One of the unexpected events of the Second World War was that the first naval war took place on the shores of South America. While the current war was going on in Europe, naval battles were expected to take place on the coasts of Europe, but it was not as expected. The first naval battle of the Second World War started with the attack of the German battleship Graf Spee on British ships off the coast of Uruguay. The German battleship, which was superior in quality, could not get the desired result and retreated to the port of Montevideo. The fate of the ship was decided in this port; due to the reluctance of the crew, the ship was detonated and the captain Langsdorff committed suicide upon these developments. In this study, it is aimed to examine the River Plate Naval Battle, which is the first naval battle of the Second World War, the process until the sinking of the battleship Graf Spee and the suicide of its captain through the Turkish press.

Keywords: Germany, Graf Spee, World War Two, Langsdorfff , River Plate.

SORUMLU YAZARLAR/CORRESPONDING AUTHOR

Çağatay BENHÜR
Selçuk Mehmetbey Üniversitesi, Konya/Türkiye.
E-posta/E-mail: cag1974@yahoo.com

Mehmet TAŞÇI
Selçuk Mehmetbey Üniversitesi, Konya/Türkiye.
E-posta/E-mail: mtasci@outlook.com

Başvuru/Submi ed: 05.06.2025
Son Revizyon/Last Revision Received: 30.07.2025
Kabul/Accepted: 10.08.2025

ATIF/CITATION:
Çağatay, BENHÜR, Mehmet, TAŞÇI "İkinci Dünya Savaşı'nın İlk Deniz Harbi: River Plate Muharebesi ve Graf Spee (1939)" Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, S. 34, (2025), 80-96

* Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, Tarih Bölümü, Konya/TÜRKİYE, e-posta: cag1974@yahoo.com ORCID ID: 0000-0002-0962-9038.
** Selçuk Üniversitesi, Tarih, Konya/TÜRKİYE, e-posta: mtasci@outlook.com ORCID ID: 0000-0003-3440-4030.

Giriş

Birinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle galip devletler yeni bir düzen için 1919'da Paris'te toplanmışlardır. Fakat bu barış görüşmelerinde Birinci Dünya Savaşı'nın getirdiği problemlerin çözümü sağlanamamıştır. Mağlup devletlere uygulanan baskılar sonucu imzalanan antlaşmalar bu devletlerin İtilaf Devletleri'ne karşı cephe almasına sebep olmuştur[1]. Özellikle konferansta mağlup devletlere söz hakkı verilmemesi ve intikam duygusu ile hareket edilmesi sonucu, var olan çıkmazlar daha da büyümüştür. Bu gelişmeler sonucunda savaşı kaybeden ve savaştan istediğini elde edemeyen devletler, İtilaf Devletleri aleyhine politikalara yönelmişlerdir. Özellikle de Almanya ve İtalya, İngiltere ve Fransa'ya karşı cephe almaya başlamışlardır.[2]

Birinci Dünya Savaşı sonrası İtalya, İtilaf Devletleri'nin yanında yer almasına rağmen istediği kazanımları elde edememiş, bu durum ekonomik krizleri ve toplumsal huzursuzluğu derinleştirmiştir.[3]

1925'te ortaya çıkan Lokarno Antlaşmaları sonucu devletler arasında bir yumuşama dönemi meydana gelmiş olsa da 1929 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen ekonomik krizin tüm dünyayı etkisi altına alması sonucu siyasi hava tekrar hararetlenmiştir. Ekonomik krizin getirdiği mali çıkmazlar devletlerin siyasi politikalarını belirlemesinde baş etken haline gelmiştir.[4] Avrupa'da Almanya ve İtalya, Uzakdoğu'da ise Japonya yaşanan gelişmeler üzerine revizyonist politikalara geçiş yapmışlardır. Ayrıca Birinci Dünya Savaşı'nın mağlup olan Almanya ve galip tarafta yer almasına rağmen istediklerini elde edemeyen İtalya, bu krizi fırsat bilerek hareket etmişlerdir. Bu devletlerin içindeki hizipler ise bu karışık dönemde iktidara gelmeye çalışmışlardır. Özellikle Nazi Parti'si (Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi) bu politikaları sayesinde Alman kamuoyunda popülaritesini katlamış ve Alman meclisinde vekil sayısını artırmıştır. Nazi Partisi ekonomik çıkmazların yaşandığı bu dönemde uyguladığı politikaların sonucunda 1933'te Adolf Hitler'in, Hindenburg tarafından şansölyeliğe getirilmesiyle hedefine ulaşmıştır. Böylece ülkedeki iktidar, Nazi Partisi' ne geçmiştir.[5]

İtalya'da ise siyasi gerilim, militarist grupların yükselişine zemin hazırlamış ve Benito Mussolini liderliğinde Faşist Parti'nin güçlenmesini sağlamıştır.[6] Mussolini, 1922'de Kara Gömlekliler örgütüyle gerçekleştirdiği Roma Yürüyüşü sonrası başbakan olmuş, muhalefeti bastırarak militarist politikalarla iç istikrar sağlamaya çalışmıştır.[7] Ancak ekonomik sorunlar çözülememiş, 1925'te Lokarno Antlaşmaları'nın etkisiyle barışçı ve dengeleyici politikalar izlemek zorunda kalmıştır. Aynı dönemde, Japonya, Uzak Doğu'daki güç boşluğundan yararlanarak 1932'de Mançurya'yı işgal etmiş ve yayılmacı politikalarını artırmıştır.[8] Bu duruma karşı uluslararası tepkisizlik, 1935'te İtalya'nın Habeşistan'ı işgal etmesine cesaret vermiştir.

---

1 Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995),* Kronik Kitap, İstanbul 2018, s.117.

2 Rıfat Uçarol, *Siyasi Tarih 1914-2014*, Der Yayınları, İstanbul 2019, s.86.

3 Oral Sander, *Siyasi Tarih 1918-1994,* İmge Kitabevi, Ankara 2019, s.25.

4 Allan Nevins- Henry Steele Commager, *ABD Tarihi*, (Çev. Halil İnalcık), Doğu Batı Yayınları, Ankara 2017, s.479-484.

5 James Hawes, *Kısa Almanya Tarihi,* (Çev. Yavuz Alogan), Say Yayınları, İstanbul 2019, s.181-185.

6 Sander, *age*, s.25.

7 Sander, *age,* s.26-28.

8 Çağatay Benhür- Metehan Eraslan, "Nanking'in İşgali ve Türk Basını (1937-1938), *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* Sayı 53, Konya 2021, s.384-385.

Hitler, iktidara gelmesiyle yönetimdeki yegâne güç haline gelmek için çeşitli politikalar izlemiştir. Özellikle 1933'te Alman parlamento binası Reichstag'ın kundaklanmasını fırsat bilerek ülkede sert tedbirleri devreye sokmuş, Komünist ve Demokratları da baskılayarak olağanüstü yetkilere erişmiştir.[9] Hitler bu yetkiler ile muhalif partileri kapatma imkanını da elde etmiştir. Böylece Alman yönetiminde tek erk haline gelmiş ve çoğu kararı sorgulanamaz bir hal almıştır.[10]

Hitler Almanya'da iktidarı tamamen ele aldıktan sonra zamanla nispeten işsizlik oranlarının düşürmesiyle partinin destekçileri de artmıştır. Desteği de arkasına alan Hitler, dış politikada daha agresif eylemler sergilemeye başlamıştır. İlk olarak Cenevre Silahsızlanma Konferansı'ndan çekilmiş ve sonra da Milletler Cemiyeti'nden ayrılmıştır.[11]

Hitler yayılmacı planları doğrultusunda hem içeride sanayi ve askeri anlamda güçlenmek hem de dış politikada yeni müttefikler elde etmek amacıyla 25 Ekim 1936'da İtalya ile Berlin Roma Mihverini kurmuş, 25 Kasım 1936 tarihinde ise Japonya ile Antikomitern Pakt'ı imzalanmıştır. Bu pakt 6 Kasım 1937 tarihinde İtalya'nın da dahil olmasıyla kuvvetlendirilmiştir. Bu dönem Hitlerin askeri sahadan çok diplomatik sahaya yoğunlaştığı ve askeri hamleleri öncesi ittifaklar yolu ile Almanya'yı güvene aldığı yıllar olmuştur.[12]

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları arasındaki dönemde, İngiltere ve Almanya'nın deniz gücü stratejileri, iki devletin askeri ve siyasi rekabetinin önemli bir yansıması olmuştur. İngiltere, deniz üstünlüğünü koruma hedefiyle donanmasını modernize etmiş ve özellikle savaş gemilerinin hızlı ve güçlü olmasına odaklanmıştır. Almanya ise, Versailles Antlaşması'nın getirdiği kısıtlamalar nedeniyle donanmasını sınırlı ölçüde geliştirebilmiş, ancak bu dönemde denizaltı teknolojisine ve cep kruvazörleri olarak bilinen hafif zırhlılara ağırlık vermiştir.[13]

Hitler'in yayılmacı politikaları ile denizlerde de hareketlilik başlamıştır. 1936'da başlayan İspanya İç Savaşı'na Alman donanmasından birçok gemi katılmıştır. Bu gemilerden bir tanesi de Amiral Graf Spee zırhlısıdır. 1939 yılında Almanya'nın Polonya'ya karşı harekete geçmesiyle Graf Spee önce Atlas Okyanusu sonrasında Kuzey Atlantik'te İngiliz ticaret gemilerini batırmak üzere görevlendirilmiştir. Eylül 1939'dan Aralık 1939'a kadar da dokuz ticaret zırhlısını batırmıştır.[14]

Bu çalışmada İkinci Dünya Savaşı'nın ilk deniz savaşı (*River Plate*) ve sonrasında Alman savaş zırhlısı Graf Spee'nin infilakına verilen tepki ve değerlendirmeler ana kaynak olarak Türk Basını aracılığıyla incelenmiştir. Tirajları yüksek olması ve farklı görüş sergilemeleri sebebiyle dört farklı gazete (*Akşam, Cumhuriyet, Tan, Ulus*) seçilmiştir. *Akşam* gazetesi bu dönemde daha çok Müttefik kanadına yakın bir bakış açısı sergilemiştir. *Cumhuriyet* gazetesi Alman politikalarının bazılarının kabul edilebilir olduğu yönünde; *Ulus* gazetesi hükümetin politikalarına yönelik, *Tan* gazetesi ise daha çok sol yanlısı bir tutum sergilemiştir.

---

9 Metehan Eraslan, Burak Vuralgil, "Alman Ordusunun II. Dünya Savaşı'nda Sovyet Rusya'ya Karşı Düzenlediği Barbarossa Harekatı'nın Başlangıcı ve Türk Basını". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C 40, S 110, 2024, s.610.

10 Owen Booth- John Walton, *İkinci Dünya Savaşı Tarihi,* (Çev. Selçuk Uygur), Kronik Kitap, İstanbul 2023, s.13-18.

11 İlkin Başar Özal, *Kısa II. Dünya Savaşı Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2019, s.70-74.; Çağatay Benhür, Ramazan Yaman, "Almanya'nın Ren Bölgesini İşgali ve Türkiye (1936)", Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, S. 39, 2023, s.1578.

12 Sander, *Siyasi Tarih 1918-1994,* s.62-70.

13 Geoffrey Bennett, *Naval Battles of the Second World War*, Pen and Sword Books, South Yorkshire 2003, s.32-35.

14 https://www.britannica.com/topic/Graf-Spee, Erişim Tarihi: 25.09.2024.

Gerçekleşen bu olayları Türk ulusal basınının nasıl ele aldığı ve ne gibi değerlendirmeler yaptığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

1. River Plate Deniz Savaşı

1 Eylül 1939 tarihinde İkinci Dünya Savaşı karadan resmen başlamıştır. Deniz savaşının başlangıcı için her ne kadar 3 Eylül 1939 tarihi belirtilse de bu tarihte gerçekleşen *Atlantik Muharebesi*, tam anlamıyla zırhlı gemilerin birbiri ile karşılaştığı bir muharebe olmamıştır. *Atlantik Muharebesi'nde* Alman denizaltıları İngiltere'ye ait bir yolcu gemisini bombalamışlardır. Dolayısıyla İkinci Dünya Savaşı'nda gerçekleşen zırhlıların birbiri ile karşılaştığı ilk muharebe *River Plate Muharebesi* olmuştur.[15]

Güney Atlantik bölgesinde devriye gezen ve korsan faaliyetlerde bulunan Alman zırhlısı ile üç İngiliz zırhlısı arasında 13 Aralık 1939 tarihinde şiddetli bir deniz muharebesi meydana gelmiştir.[16] İngiliz Amirallik Dairesi bu savaşı şu sözlerle tebliğ etmiştir: "*Şimdiye kadar alınan haberlere göre, Komodor Haarwood'un idaresinde, 8 pusluk 6 topu havi Exeter kruvazörü ile 6 pusluk topları havi Ajax ve Achilles küçük kruvazörlerinden mürekkep bir İngiliz bahri müfrezesi, 13 Aralık saat sabahın altısında, düşmanın Admiral Spee cep kuvazörü ile temas temin etmişlerdir. Admiral Spee 11 pusluk toplara havidir. Saat 6'dan saat 10'a kadar şiddetli takip muharebesi cerayan etmiştir. Saat 10'da Exeter yaralanarak süratinden kaybetmiş ve bunun üzerine takibi bırakmak mecburiyetinde kalmıştır. Fakat Ajax ve Achilles, Admiral Spee'yi takibe devam etmiştir. Admiral Spee birçok isabet vaki olmuştur.*[17]"

İngiliz kruvazörü Ajax, Fransız Furmus zırhlısını himaye ederken ilk olarak Admiral Shear zannedilen fakat sonradan Graf Spee[18] zırhlısı olduğu anlaşılan Alman savaş gemisinin taarruzuna uğramıştır. Bu saldırı üzerine Ajax kruvazörü civarda bulunan İngiliz savaş gemileri Exeter ve Achill ile irtibat kurarak yardım çağrısında bulunmuştur. Bu gemilerin bölgeye iştirak etmesiyle şiddetli bir çarpışma başlamıştır. Alman zırhlısının 6 ve 8 adetlik toplarına karşı İngiliz gemileri 6 adetlik toplarıyla karşılık vermişlerdir. Yaklaşık bir buçuk saat süren savaşta Alman zırhlısı birçok defa isabet almış ve kaçmak zorunda kalmıştır. İngiliz Exeter zırhlısı da aldığı isabetlerden dolayı savaş meydanından uzaklaşmıştır. Savaşın ardından çekilmeye başlayan Alman zırhlısı İngiliz gemilerinin takibinden kurtularak Uruguay sularındaki Montevideo limanına iltica etmiştir[19]. Graf Spee zırhlısının Montevideo'ya gelmesinin ardından İngiliz zırhlıları da Montevideo limanının açıklarına ulaşmış ve burada demirlemişlerdir. Demirleyen İngiliz zırhlıları derhal bölgede bulunan diğer İngiliz gemileriyle irtibat kurarak takviye kuvvetlerin bölgeye intikal etmesini istemişlerdir.[20]

Alman Graf Spee zırhlısının Montevideo'ya demirlemesiyle birlikte birçok haber kaynağından farklı/çelişkili demeçler verilmeye başlanmıştır. Amerika'dan gelen haberlere göre Alman zırhlısının tekrardan Montevideo'da harbe hazırlandığı bildirilmiştir. Avrupa kaynaklı bilgilere göreyse zırhlının ağır hasarından kaynaklı hareket edemeyecek durumda olduğu bilinmektedir. Alman kaynaklarından ise Graf Spee zırhlısının yaşadığı bu savaş: "*İki*

---

15 https://www.iwm.org.uk/history/what-you-need-to-know-about-the-battle-of-the-river-plate, Erişim Tarihi: 12.10.2024.

16 *Akşam,* 14.12.1939, s.1.

17 *Cumhuriyet,* 15.12.1939, s.1.

18 Gemi ismini ünlü Alman Doğu Asya Filosu komutanından almıştır. Daha detaylı bilgi için bakınız: G.A., "Suyun namusu", *Ulus,* 20.12.1939, s.4.; İsimsiz, "Graf Spee", *Ulus,* 22.12.1939, s.4.

19 *Akşam,* 15.12.1939, s.1-4.; A. B, "Cenubi Amerika Sularındaki Deniz Muharebesi", *Akşam,* 23.12.1939, s.6.

20 *Akşam*, 15.12.1939, s.4.; *Cumhuriyet*, 15.12.1939, s.1.

İngiliz zırhlısına ağır hasar veren Spee, hafif hasarlarla Montevideo'da bulunmaktadır" sözleriyle Avrupa kaynaklarının tam tersine bir şekilde kamuoyuna duyurulmuştur. Geminin fiziki durumuyla alakalı Alman kaynaklarından net bir bilgi verilmemiştir. Ancak geminin bulunduğu Montevideo'dan gelen haberler Alman Graf Spee zırhlısının oldukça hasarlı bir halde olduğuna yöneliktir. 36 ölü ve 60 ila 80 arasında yaralı olduğu geminin ise birçok savaş aletinin harap hale geldiği şeklinde birçok paralel habere rastlanmıştır.[21]

Uruguay hükümeti açıkta demirleyen İngiliz gemilerine tarafsızlık politikası gereği Alman Graf Spee zırhlısının durumunu bir torpido muhribi ile göndermiştir. Bu sırada Londra hükümeti, uluslararası hukuk kurallarına göre Alman zırhlısının ancak 24 saatlik bir süre burada kalabileceğini basın aracılığıyla duyurmuştur. Fakat kurallara göre bu süre 72 saattir. Montevideo'dan çıkan haberlere göre ise Alman zırhlısının 48 saatliğine limanda kalabileceği açıklanmıştır[22]. Uruguay yetkilileri kruvazörün belirtilen bu sürede limandan çıkmak zorunda olduğunu aksi halde silahlarının gemiden ayırılması ve savaş sonuna kadar burada beklemesi gerekeceğini deklare etmiştir.[23]

Bu açıklamalardan sonra Montevideo limanı açıklarında demirleyen İngiliz kruvazörleri Alman zırhlısına verilen mühletin dolmasını beklemeye başlamışlardır. Bu sırada İngilizler Alman zırhlısının tarafsız bölgeden çıktıktan sonra batırılmasına yönelik planlamalara girişmişlerdir. Fakat planlamalar yapılırken geminin ne durumda olduğuna yönelik bilgiden eksik kalmışlardır, 14 Aralık 1939 tarihi itibariyle Alman kruvazörünün ne durumda olduğu tam olarak anlaşılamamıştır. Kruvazör mürettebatının karaya çıkarıldığı fakat sadece yaralı olanların mı yoksa hepsinin mi çıkarıldığı bilinmemektedir. Aynı zamanda geminin tam hasar tespitine yönelik de bilgiye ulaşamamışlardır.[24]

Geminin limana demirlemesi ve üzerinden geçen saatlerle birlikte gemi hakkında bilgiler gelmeye başlamıştır. Alman savaş zırhlısının bu deniz savaşında yaklaşık 40-50 kadar isabet aldığı, büyük uçaksavar toplarının hasar gördüğü, telemetre ve kumandan kulelerinin tahrip edildiği anlaşılmıştır. Hasarlardan dolayı da geminin ön kısmında geniş yarıkların olduğu tespit edilmiştir.[25] Geminin limana demirlemesinin ardından savaşta vefat eden 36[26] Alman denizcisi defnedilmiştir. Liman açıklarında bekleyen İngiliz kruvazörleri de cenaze için büyük bir çelenk göndermişlerdir. İngiliz tarafı da Graf Spee zırhlısı ile mücadele eden Achilles zırhlısında üç denizcinin öldüğünü açıklamıştır.[27] Toplam iki tarafın insan zayiatları ise şu şekilde gösterilmiştir: Graf Spee 36 ölü, 60 yaralı. Exeter 59 ölü 23 yaralı. Ajax 7 ölü 13 yaralı ve son olarak Achilles zırhlısında 4 ölü 5 yaralı.[28]

Genel olarak bir değerlendirme yaptığımızda İkinci Dünya Savaşı'nın ilk deniz muharebesi olan River Plate Muharebesi, muharip devletlerin sularının aksine Atlas Okyanusu'nun güneyinde gerçekleşmiştir. Bu harpte üç ay içerisinde birçok defa denizaltı ve mayın gemilerinin savaşları meydana gelmiş olsa da River Plate Muharebesi kadar sükse

---

21 *Akşam,* 15.12.1939, s.4.; *Cumhuriyet*, 15.12.1939, s.1.

22 *Akşam,* 15.12.1939, s.4.; *Cumhuriyet,* 15.12.1939, s.5.

23 *Tan,* 15.12.1939, s.6.

24 *Tan,* 15.12.1939, s.6.

25 *Akşam,* 16.12.1939, s.1.

26 Vefat eden kişi sayısı 30 ila 36 arasında değişmektedir. Genel kanı 36 kişinin vefat ettiğine yönelik olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Robert Jackson, *Kriegsmarine: The Illustrated History of the German Navy in WWII.* MBI Publishing Company. USA 2001, s.120.

27 *Cumhuriyet,* 16.12.1939, s.1-3.

28 A. B, "Cenubi Amerika Sularındaki Deniz Muharebesi", s.6.

uyandırmamış ve bir deniz savaşı olarak adlandırılmamıştır. Ayrıca İngiliz kruvazörlerinin Alman savaş zırhlısına göre daha az donanımlı olması bu savaşa ilgiyi artırmıştır. İngilizler deniz ticaretinin kontrolünü sağlayabilmek için bu savaşa çok önem vermişlerdir.[29]

1939 yılı itibariyle Alman Donanması'nın azımsanmayacak derecede zırhlısının olduğu bilinmektedir. 1 Eylül 1939 tarihinde savaşın başladığı düşünülürse ilk deniz savaşının yaklaşık üç ay sonra gerçekleşmesi Almanlar açısından değerlendirildiğinde karaya oranla denizde çekingen bir tutumda olduklarını göstermiştir.[30]

River Plate Muharebesi, Birinci Dünya Savaşı ile kıyaslandığında büyük olayları tetikleyen neticeler doğurmamıştır. Öyle ki Almanların ilk dünya harbinde 10'dan fazla zırhlısı açık denizlerde bulunmuştur. Goben ve Breslav, Çanakkale'ye iltica etmiş ve Osmanlı bayrağı altına girmişler ki bu durum Osmanlı Devleti'nin savaşa dahil olmasına sebep olmuştur. Dresden ve Karlsruhe Hollanda Hindistan'ı sularında idi. Yine Emden ve Königsberg de Hindistan'da bulunmaktaydı. Pasifik Okyanusu'nda Nürenberg ve Leipzig gemileri görev yapmış ve bu gemiler ele geçirilince kadar birçok ticaret zırhlısını batırmışlardır. Nitekim ilk harpte Goben ve Breslav'ın dolaylı yoldan Almanlara müttefik sağlayacak kadar önemli bir hal aldığı düşünülürse *River Plate Muharebesi*'nin başarısızlığıyla birlikte söylenebilir ki: "*Şu hâlde 1914 harbine nazaran bu muharebede Almanların açık denizlerde daha az gemileri bulunduğu gibi, bu gemilerin her biri de geçen harpteki kadar muvaffakiyet gösterememişlerdir. Bu da 1939 harbinde İngiliz deniz hakimiyetinin, 1914 harbinden daha kahir olduğunu ispat etmektedir.*[31]"

2. Graf Spee Zırhlısının Akıbeti

Alman zırhlısının Uruguay limanına demirlemesinin ardından Uruguay ile İngiltere arasında karşılıklı temaslar başlamış hatta Uruguay hükümeti açıkta demirleyen İngiliz gemilerine Alman zırhlısının durumuyla alakalı bilgiler vermiş, açıklamalar yapmıştır. Avam Kamarası'ndaki konuşmasında Amiral Lord Chatfield, Uruguay hükümeti ile müzakerelerin sürdüğünü ve Alman zırhlısının kısa bir zaman içinde limandan ayrılacağını dile getirmiştir. İngiliz hükümeti ayrıca Uruguay'ın tarafsızlık şartlarına uyduğunu ve Alman zırhlısının 62 İngiliz denizcisini serbest bırakmasıyla kendilerine bu denizcileri teslim ettiğini bildirmiştir. Bu yaklaşımlarından dolayı da Uruguay hükümetine teşekkür edilmiştir.[32]

Montevideo'dan gelen haberlere göre Alman zırhlısının denize açılabilmek için mürettebatı ve Uruguaylı işçilerle birlikte dur durak bilmeden zırhlının tamiratıyla uğraştıkları gözlemlenmiştir. Tamirat devam ederken Alman zırhlısının Montevideo'da ne kadar kalabileceğini kontrol etmek için uzmanlar zırhlıyı kontrol etmişlerdir. Uzmanlar geminin hareket edebileceğine fakat harp edemeyeceğine kanaat getirmişlerdir. Bu olaylar neticesinde liman açıklarında bekleyen İngiliz gemileri de düşünüldüğünde Graf Spee zırhlısının savaşın sonuna kadar limanda kalma ihtimali daha ağır basmaya başlamıştır. Ayrıca gemi kumandanın yaralı olması da bu ihtimali iyice artırmıştır[33]. Alman tarafında geminin gece vakti yoğun sisten faydalanarak İngiliz ve Fransız gemilerini atlatabileceğine yönelik haberler yer alsa da uğradığı ağır hasar ve mühimmatının da azlığından dolayı müşkül bir vaziyette olduğu kabullenilmiştir.[34]

---

29 Ömer Rıza Doğrul, "Deniz Harbi", 16.12.1939, *Tan,* s.2.

30 İsimsiz, *agm*, s.2.

31 A.Ş. Esmer, "Birinci Deniz Muharebesi, *Ulus,* 17.12.1939, s.3.

32 *Cumhuriyet,* 16.12.1939, s.3.

33 *Tan,* 16.12.1939, s.6.

34 *Akşam,* 17.12.1939, s.1-5.

Graf Spee zırhlısının Uruguay sularındaki Montevideo limanında tamir işlemlerine 16 Aralık 1939 tarihinde başlanmıştı. İngiltere ve Uruguay hükümeti arasında geçen görüşmeler neticesinde İngilizler geminin her şartta 24 saat içerisinde limandan ayrılması gerektiğini vurgulamışlardır. Buna karşılık Uruguay hükümetinin Alman savaş zırhlısına 72 saatlik bir mühlet verdiği ortaya çıkmıştır.[35] Geminin limandan ayrılması durumuna karşı ise İngiliz ve Fransız gemileri Alman zırhlısını batırmak için hazırda beklemişlerdir.

Bu deniz harbi askerî açıdan kısaca değerlendirildiğinde şu noktalar ön plana çıkmıştır: Alman zırhlısı, zırh bakımından İngiliz zırhlılarına göre daha üstündür. İngiliz gemilerinin zırhlarının daha zayıf ve ince olması hasebiyle ise Alman gemisine kıyasla ağırlık avantajı vardır, bu da İngiliz gemilerine Alman zırhlısına oranla daha iyi bir manevra kabiliyeti sağlamıştır. Gemilerin üzerindeki top donanımları ele alındığında ise Alman zırhlısının bir üstünlüğü daha ortaya çıkmaktadır. İlk bakışta zırh ve top donanımları gereği İngiliz tarafından üstün olan Alman gemisinin bu savaşın galibi olması beklenmektedir. Fakat durum bu şekilde gerçekleşmemiştir. Türk basını, İngiliz denizcilerin maharetli atışları ve manevraları sayesinde İngilizlerin bu savaşta kontrolü ele aldıklarını dile getirmiştir. İngilizlerin başarılı olmasında; *"Gemilerinin çok cesur ve taarruzi bir ruhla sevk ve idaresi, büyük bir manevra kabiliyeti göstermeleri, topçularının Alman topçularından üstün olması"* gibi özellikleri ön plana çıkmıştır.[36] Bu bakımdan İkinci Dünya Savaşı'nın ilk deniz muharebesi kabul edilen *River Plate Deniz Muharebesi* için: *"İngiliz denizcileri, fevkalade yüksek bir taarruz ruhu ile kendilerinden kuvvetli düşmana saldırmak suretiyle Nelson'un kanından olduklarını ispat etmişlerdir. Hitler'in denizcileri ise bindikleri geminin adını taşıyan kahraman Admiral Graf Spee'ye layık bir kudret gösterememişlerdir"* ifadeleriyle savaşta gösterdikleri meziyetlerden ötürü olumlu değerlendirmeler yapılmıştır.[37]

İngilizler hakkında yine olumlu değerlendirmelerden biri de şu ifadelerdir: "*İngilizler her bakımdan Almanlardan daha iyi ve bilhassa daha yüksek bir cesaretle harp etmişlerdir. Onların meşhur denizcilik ananelerine uygun olan bu üstünlük bundan sonraki deniz muharebelerinde de kendini gösterecektir. Almanlar, bindikleri gemi, Koronel galibi ve Folkland'ın mağlubu olan bir amiralin şerefli ismini taşımakta bulunmasına rağmen, bu isme layık bir muharebe kudreti gösterememişlerdir. İngilizlerin kuvvetçe zayıf iken bile Almanlardan daha iyi harp etmeleri mühim bir meseledir. Eğer Alman cep zırhlısı, Montevideo'dan çıkıp yeni muharebe kabul etmezse, Alman denizcilerinin manevi zaafı büsbütün meydana çıkacaktır ki bu, daha mühim bir meseledir."*[38]

Amerikalılar, Graf Spee zırhlısı ve Montevideo'da demirleyen İngiliz gemilerinin akıbetini ölmekte olan bir hastanın baş ucunda beklemeye benzetmişlerdir.[39] Graf Spee zırhlısının Montevideo'daki durumu 17 Aralık 1939 itibariyle çıkmaza girmiştir. İngiliz gemilerinin liman açıklarında sayılarının sürekli artması, Alman zırhlısının yaralıları ve aldığı hasarlar düşünüldüğünde Almanlar için durumun pek de iç açıcı olmadığı görülmektedir. Ancak tüm bu şartlara rağmen Alman zırhlısının kaderinin gemi kaptanının yeteneklerine bağlı olduğu dillendirilmiştir.[40] Alman tarafında da paralel düşünceler hâkim olduğundan kumandan Langsdorff'un Alman Baş Amirali Reader ile yapmış olduğu görüşmede Montevideo'dan

---

35 *Ulus,* 16.12.1939, s.5.

36 İsimsiz, "Uruguay sularındaki deniz muharebesi", *Ulus,* 15.12.1939, s.2.

37 Hem Nalına Hem Mıhına, "Nelson'un Torunları", *Cumhuriyet,* 16.12.1939, s.3.

38 İsimsiz, *agm*, s.2.

39 *Akşam,* 16.12.1939, s.1.

40 B. Felek, "Batacak Gemi", *Tan,* 17.12.1939, s.3.

çıkıp İngiliz gemilerini mağlubiyete uğratması istenmiştir. Kumandanın subaylarla bu durumu konuşması üzerine fikir birliği sağlanamamıştır. Kumandanın ikna çabaları sürse de büyük bir çoğunluk çatışmayı kabul etmemiştir.[41]

Alman kruvazörünün Montevideo'dan çıkıp liman açıklarında bekleyen İngiliz hafif kruvazörleri ile tekrar bir savaşa girme olasılığı daha yüksek görülmüştür. Bu görüşe yakın kişiler İngiliz ağır kruvazörlerinin kısa sürede bölgeye yetişemeyeceğini Almanların da hızlı hareket ederlerse tekrar bir savaşın ortaya çıkabileceği görüşünü ortaya atmışlardır. Ayrıca geminin silahlarının kullanılamayacak durumda olduğu ve aldığı hasarların tamir edilemediği şartlarda ise geminin limanda kalacağını belirtmişlerdir. Savaşı Türkiye tarafında takip eden *Tan* gazetesi yazarı E.Ş. Atabey de konuyla alakalı bazı değerlendirmelerde bulunmuştur: Alman zırhlısının uçağının ve arka taretinin kullanılamaz duruma gelmesine rağmen açıkta bulunan İngiliz gemilerinin hafif zırhlı olmaları ve Alman zırhlısının halen kullanılabilir güçlü toplarının bulunmasından dolayı limandan çıkıp harbe girişeceği fikrini beyan etmiştir.[42] Alman zırhlısının takviye kuvvetler gelmeden limandan çıkıp tekrar savaşabileceğine yönelik haberlerin çıktığı günlerde yani 17 Aralık 1939 tarihinde Almanlar aleyhine bir gelişme yaşanmıştır. Almanların daha öncesinde batırdıklarını iddia ettikleri İngiliz Renown ve Ark Royal savaş gemilerinin Ümit Burnu'ndan geçtikleri ve Montevideo'ya yol aldıkları görülmüştür.[43] Almanlar bu gelişmelerle birlikte hem propaganda yönünden hem de Graf Spee zırhlısının savaştaki durumu açısından dezavantajlı duruma düşmüşlerdir.

Alman zırhlısının durumuyla alakalı şunu da belirtmek gereklidir; devletler hukukuna göre bir harp zırhlısı tarafsız bir limanda ancak yetmiş iki saat kalabilir. Eğer bir harbe girerek hasara uğramış ve tarafsız bir limana iltica etmişse silah ve teçhizatı ayrı tutularak seyrüsefere çıkabilmek için gereken tamiratı bitinceye kadar limanda duracaktır.[44] Dolayısıyla tarafsız bir limanda ancak geminin seyrüsefer tamiratı yapılabilir. Hasara uğramış silahları tamir edilemez. Dolayısıyla Alman zırhlısı verilen süre içerisinde limandan ayrılmazsa harbin sonuna kadar Montevideo'da kalmak zorundadır.[45]

Graf Spee zırhlısının Montevideo'ya iltica etmesi Türkiye'de yayın hayatını sürdüren *Ulus* gazetesinde isimsiz olarak yayınlanan köşe yazısında hata olarak değerlendirilmiştir. Özellikle Graf Spee bir İngiliz zırhlısını savaş dışı bırakmışken ve hasar almasına rağmen top ve zırh bakımından kalan iki İngiliz zırhlısına göre hala daha üstünken Montevideo'ya iltica etmesi gemi, kaptan ve mürettebatının bu iş için elverişsiz oldukları yönünde eleştirilmelerine sebep olmuştur.[46]

17 Aralık 1939 tarihi itibariyle Uruguay hükümetinin Alman savaş zırhlısı Graf Spee'ye verdiği mühlet dolacaktır. İngiliz hükümeti de bunun farkında olarak yeni bir çatışma beklentisiyle açıkta bekleyen gemilerin yanına takviye gemiler göndermiştir.[47] Fakat olaylar beklenen şekilde gerçekleşmemiştir. Uruguay hükümetinin 72 saatlik mühletinin yeterli olmayacağını anlayan Alman Graf Spee zırhlısının kumandanı Langsdorfff, zırhlısını batırmaya karar vermiştir. Gemi, Montevideo'dan hareket etmeden önce kumandan

---

41 Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (DBTDA), Yer: 579/ 2389-17448-2, s.1-2.

42 E.Ş. Atabey, "Alman Kruvazörü İngilizlerle Harbi Kabul Edecek Mi?", *Tan,* 17.12.1939, s.4.

43 İsimsiz, "Kapana Giren Gemi", *Ulus,* 17.12.1939, s.4.

44 Esmer, "Birinci Deniz Muharebesi, s.3.

45 Esmer, *agm*, s.3.

46 İsimsiz, "Kapana Giren Gemi", s.4.

47 *Cumhuriyet,* 17.12.1939, s.1.; *Tan,* 17.12.1939, s.1-6.; *Ulus,* 17.12.1939, s.1-5.

Langsdorfff, Alman elçisine de bir mektup yazarak yeterli zamanın verilmediğini belirterek protesto etmiştir.[48] Aynı protesto Almanya tarafından yapılan açıklamalarda da görülmüştür: *"Uruguay hükümeti, Admiral Graf Spee'nin havuzlanması için icap eden mühleti vermemiştir. Ordu başkumandanı Führer, bu sebeple, kumandana zırhlıyı kara suları haricince berhava ederek batırmasını emretmiştir."*18 Aralık 1939 tarihinde ise Alman savaş zırhlısı Graf Spee çok güçlü bir infilak ile sulara gömülmeye başlamıştır.[49]

Graf Spee zırhlısı Montevideo limanından ayrılmadan önce 700 mürettebatını limanda bulunan ticaret zırhlısına nakletmiştir. Almanya'dan gelen direktifle de geminin batırılacağı radyoda duyurulmuştur. Haberin duyurulmasıyla birlikte kalabalık limana akın etmiştir.[50] Graf Spee'nin akıbeti dakika dakika bildirilmiştir: *"20:39 – Graf Spee sancak ciheti demirini taramaya başladı. 20:56- Alman zırhlısı, iskele ciheti demirini taradı. 21:05- Zırhlının demirlerini taraması ameliyesi bitti. 21:07 – Graf Spee yavaş yavaş manevraya başladı. 21:35 – Gemi, demirleme yerinden ayrıldı. 21:50 – Gemi, liman medhalinden çıktı nehrin mansabına doğru ilerlemeye başladı. 21:55 – Graf Spee zırhlısı, Buenos Aires gitmek ister gibi görünen bir istikamette ilerliyor. 22 – Graf Spee açık deniz istikametine dümen kırdı. 22:15 – Alman cep zırhlısı artık görünmüyor. Grandi ve arka direklerinde Alman bayrağı dalgalanarak cenuba doğru gidiyor, fakat henüz kara sularından ayrılmamıştır. 22:30 – Graf Spee durdu, denize altı büyük filika indirdi. 22:32 – Cep zırhlısı, denize indirdiği altı şalupa tarafından takip edilerek cenuba doğru gidiyor. 23:00 – Gemi infilak etti, batmaya başladı.[51]"* Alman savaş zırhlısında bulunan 965 mürettebatının yedi yüz kadarı limana ilk girildiğinde çıkarılmıştır. Kalan mürettebat ise gemi batmadan önce sandallar yardımıyla Alman Tacoma ticaret zırhlısına geçmişlerdir.[52] Gemi mürettebatında bulunan subay ve erler Arjantin'e getirilmişler ve burada gözaltına alınmışlardır. Alman makamları bu durum üzerine tarafsız bir gemi ile getirildiklerinden mürettebatın tutuklanmamaları gerektiğini iddia etmiştir.[53]

Graf Spee zırhlısının infilak etmesi tüm dünyanın dikkatini üzerine çekmiştir. Özellikle de demokrat devletlerin maneviyatını yükseltmesinden dolayı birçok kişi konu ile ilgili yorumlarda bulunmuşlardır. Müttefik kanadına övgüler dizilirken Nazi rejimi ise bu olay sonrasında çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır; *"Denize korsan vari açılmak… Hiçbir kanun, kaide tanımamak… Ona çatmak, bunu batırmak… Kendini herkesten üstün saymak… Düşmanların zerrece manevi kudreti olmadığını tevehhüm etmek… Nihayet, bu hayallerin boşluğu ile karşılaşmak: Kendinden daha zayıf bir kuvvet, kahramanca ileri atılıyor… Meğer: <Ferdiyetçi terbiyedeki adamlar canlarını tehlikeye koyup harp etmezler.> efsanesi boşmuş! Meğer hür adamın başı bağlı adamdan daha bahadırane çarpıştığı nazariyesi daha doğru imiş…[54]"*

Türk basınının genelinde, Graf Spee zırhlısının bugüne kadar sergilediği faaliyetleri korsanlık olarak değerlendirilmiş ve eleştirilmiştir. Görece Almanya'ya yakınlık gösteren Cumhuriyet Gazetesi de Graf Spee zırhlısının faaliyetlerini korsanlık olarak tanımlamıştır.[55]Yine değerli bir geminin patlatılması da doğru bulunmamıştır. Bu olayların Müttefik cephesinin maneviyatını oldukça arttırdığı da birçok kişi tarafından ifade edilmiştir.

---

48 *Akşam,* 19.12.1939, s.1-5.

49 *Cumhuriyet,* 19.12.1939, s.1-6.

50 *Cumhuriyet,* 18.12.1939, s.1-6; *Akşam*, 18.12.1939, s.1-8.; *Ulus,* 19.12.1939, s.1-6.

51 *Akşam,* 18.12.1939, s.1-8.

52 *Akşam*, 19.12.1939, s.1-5.; *Cumhuriyet,* 19.12.1939, s.1-6.

53 Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (DBTDA), Yer: 579/ 2389-17448-5, s.1.

54 Va-Nü, "Naziliğin akıbeti de Graf Spee'nin akıbetidir", *Akşam,* 19.12.1939, s.3.

55 *Cumhuriyet,* 15.12.1939. s.1.

Almanya'nın akıbetinin de Graf Spee'ye benzeyeceği yine dile getirilmiştir.[56] Ayrıca *"Alman radyolarının bu harbi bir Alman galebesi olarak göstermeleri yüzde yüz bir palavra imiş. Çünkü dünyanın hiçbir yerinde galip gemi kendi kendini uçurmaz. Bununla Almanya'nın bir cep kruvazörü değil, bir de propaganda kredisi batmış bulunuyor. İkinci tekne birinciden çok daha kuvvetli ve kıymetli idi[57]."* eleştirileriyle Almanların verdiği bilgilerin/haberlerin geçerliliğini kaybettikleri yönünde değerlendirmeler yapılmıştır.[58]

Geminin, Almanya'nın yetiştirdiği ünlü denizcilerden biri olan Graf Spee'nin adını taşımasına rağmen, bu ismin temsil ettiği başarı ve dirayetle örtüşmeyen bir sonla karşılaşması dikkat çekici bulunmuş ve geminin ismiyle tezat oluşturan bir durum olarak değerlendirilmiştir. *Ticaret gemilerini batırması ve daha sonrasında bir savaştan iltica edip üstüne bir de kendini batırması Graf Spee adını taşımaya layık olmadığını göstermiştir"* şeklinde eleştirilere maruz kalmıştır.[59]

Graf Spee zırhlısının Montevideo'ya iltica etmesiyle Uruguay hükümetinin gemiye 72 saatlik mühlet verdiği görülmüştü. Uruguay hükümetinin uluslararası hukuk kurallarına riayet etmesi demokrat tarafların gözünden kaçmamış ve övgü ile bahsedilmiştir: *"Uruguay hükümeti, beynelmilel hukuk ahkam ve teamülü dairesinde hareket etmiş ve siyasi tazyiklere, siyasi müdahalelere ehemmiyet vermeyerek, hakkaniyet dairesinde hareket etmiş, beynelmilel hukuk ve ahkam ve teamül dairesinde hareket ederek, bütün dünyanın takdirini kazanmıştır.[60]"* Gemi batmadan önce verilen mühlet konusunda farklı görüşler vardır. İngilizler bu sürenin 24 saat olduğu konusunda açıklama yapmışlardır. Ancak zırhlının akıbetinin kendi lehlerine bitmesiyle bu konu önemsiz kalmıştır.

Almanların savaş zırhlısını neden infilak ettirdiklerine yönelik de değerlendirmeler yapılmıştır. Geminin infilak ettirilmek yerine neden tarafsız Uruguay ya da Arjantin hükümetine teslim edilmediği düşünüldüğünde İngilizlerin bu tarafsız devletleri dinlemeyerek gemiyi zapt edebilecekleri akıllara gelmiştir. Alman zırhlısının tekrar bir savaşa girememesi ise kendi hatası olarak telakki edilmiştir. Montevideo'da çok fazla süre geçirmesi bu süre zarfında da İngiliz gemilerinin takviye kuvvet göndermesi ve umutsuz bir savaşta mürettebatının tamamını kaybedebilecek olması görüşleri ağır basmıştır.

Gemi kumandanı Wilhelm Langsdorff şu sözlerle eleştirilmiştir: *"Admiral Graf Spee'nin kumandanı, denize çıkıp kahramanca bir muharebeden sonra batıp ölmek gibi çok şerefli bir akıbetten kendisini zırhlısına mahrum etmiştir. Kumandan Langsdorff, Büyük Harp'te Falkland Adaları muharebesinde ölen ve müntehir gemiye adını veren Amiral Graf Spee gibi, bir mazhariyete eremeyecek, yani müstakbel Alman donanmasında, bir gemiye ismini taktıramayacaktır.[61]"* Bu hareketin Alman bahriyesinin şöhret ve prestijine darbe indirdiği ve tüm Alman haklının maneviyatını kırdığı görülmüştür.[62]

Alman zırhlısının limanın dışında bekleyen gemilerin küçük savaş gemileri olduğunu bilmesine rağmen çekindiği ve korkak bir tavır sergilediği de yapılan değerlendirmeler arasında yer almıştır. Zırhlının kumandanın mı yoksa mürettebatının mı bu tavrı benimsediği

---

56 Va-Nü, *agm*, s.3.

57 B. Felek, "Teslim Olmaktansa!", *Tan,* 19.12.1939, s.3.

58 B. Felek, *agm*, s.3.; A.Ş. Esmer, "Graf Spee'nin Sonu", *Ulus,* 19.12.1939, s.3.

59 Ömer Rıza Doğrul, "Bir Deniz Harbinin Sonu", *Tan,* 19.12.1939, s.3.

60 Ömer Rıza Doğrul, *agm*, s.3.

61 İsimsiz, "İngiliz Bahriyesinin İki Zaferi" *Ulus,* 19.12.1939, s.5.

62 İsimsiz, *agm*, s.5.

ise tartışma konusu olarak kalmıştır.[63] Uruguay Dışişleri Bakanlığı Graf Spee'nin batmasından sonra olayla ilgili şu açıklamayı yapmıştır: *"Admiral Graf Spee, 13 Aralıktaki muharebeden sonra Montevideo limanına saat 22.50 de girmiştir. Alman orta elçisi ertesi gün Hariciye Nezaretine müracaat ederek 7 Ağustos 1914 tarihli kararnameye uygun olarak geminin tamiri için 15 gün mühlet verilmesini istemiştir. Hariciye Nazırı o zaman mütehassıslardan mürekkep bir komisyon teşkil etmiş ve komisyon kati müddeti tayin etmiştir. Buna binaen Hariciye Nezareti iltica hukuku prensiplerinden uzaklaşmış gibi göstermeye sebep ve mahal yoktur.[64]"*

Graf Spee zırhlısının batması ve öncesinde meydana gelen ilk deniz savaşı *River Plate Muharebesi* Türk basınından birçok yazar tarafından *"İngiliz denizciliğinin mühim bir zaferi"* olarak kabul görmüştür.[65] Geminin batırılması ve kaptanın intiharı üzerine çeşitli görüşler de ortaya atılmıştır. Bunlardan biri de Alman denizcilerinin İngilizlerle açık denizde karşılaşmak istememeleri şeklinde yorumlanmıştır. Alman zırhlısının, taşıdığı ismin temsil ettiği anlam ve değeri karşılayamadığı gerekçesiyle "ersatz[66]" şeklinde nitelendirilmiştir.[67]

20 Aralık 1939 tarihinde ise Graf Spee zırhlısının kumandanı Langsdorff intihar etmiştir.[68] Langsdorff akşam yemeğinde mürettebatıyla konuştuktan sonra odasına çekilmiştir. Sabah odaya girildiğinde cesedi ortaya çıkmış ve cesedinin yanında eski Alman imparatorluk bayrağı bulunmuştur.[69] Langsdorff, mürettebatını kurtarmak için ölümünü geciktirdiğine yönelik bir mektubu da arkasında bırakmıştır. Mektubunda *"Ne gemimi ne de mürettebatımı beyhude yere feda etmeyeceğim"*, demiştir.[70] İngiliz bahriyesi bu intiharı şu sözlerle değerlendirmiştir: *"Deniz ananesine ve şerefine bağlı olan bu adam hayatını feda etmek suretiyle zırhlının şerefsiz akıbetini emreden adamla hiçbir alakası olmadığını bütün dünyaya göstermek istemiştir[71]"*

Alman gemi kumandanı Langsdorff için de şu sözler genel kanaati ortaya koymuştur: *"Bir askerin kendi hayatına kıyması, hangi amilin tesiri altında vuku bulursa bulsun, bu hadisede şeref kaygısının hâkim olduğu şüphe götürmez. Bir asker ancak askeri şerefini ihlal eden ve onu manen öldüren bir hadise karşısında hayatına son verebilir. Graf Spee kumandanının da bu kaygı ile hareket ettiği apaçık anlaşılıyor[72]."*

Alman Graf Spee zırhlısının mürettebatınca patlatılması yapılan tahminleri boşa çıkarmıştır. Konu hakkında görüş bildiren birçok kişi geminin patlatılmasını köşelerinde bahis dahi etmemişler dolayısıyla bu durumu göz ardı etmişler ve akla getirmemişlerdir.

23 Aralık 1939 tarihinde Alman gemi kaptanı Langsdorff'un cenazesi tören ile defnedilmiştir.[73] Graf Spee'nin batırılmasından sonra görülmüştür ki limanın dışındaki Müttefik gemilerinin varlığı tamamen bir propagandadan ibarettir. Çünkü Graf Spee'nin

---

63 *Akşam,* 20.12.1939, s.1-10.; *Cumhuriyet,* 20.12.1939, s.5.; *Tan,* 20.12.1939, s.1.; *Ulus,* 20.12.1939, s.5.

64 *Cumhuriyet*, 20.12.1939, s.5.

65 Ömer Rıza Doğrul, "Cep Kruvazörlerinin Kıymeti", *Tan,* 20.12.1939, s.3.; İsimsiz, "Graf. V. Spee kâfi itina ile muhafazaya alınmamıştı", *Cumhuriyet,* 21.12.1939, s.5.

66 İkame maldır, özellikle de yerini aldığı maldan daha düşük olduğu düşünülen maldır. Yerine geçen, yetersiz bir karşılık. Oxford English Dictionary. (2025). Ersatz. Oxford University Press.

67 Sadri Ertem, "Ersatz Graf Spee", *Tan,* 22.12.1939, s.1-7.

68 *Cumhuriyet,* 21.12.1939, s.1; *Tan,* 21.12.1939, s.1.; *Ulus,* 21.12.1939, s.1.

69 *Akşam,* 22.12.1939, s.1.

70 *Ulus,* 22.12.1939, s.5.

71 *Akşam,* 21.12.1939, s.1.

72 Ömer Rıza Doğrul, "Graf Spee'nin Halefi", *Tan,* 21.12.1939, s.3.

73 *Ulus,* 23.12.1939, s.1.

Montevideo limanına ilticasından itibaren İngiliz gemilerinin yardıma geldiğine yönelik haberler birçok defa yapılmıştır; *"Montevideo limanı haricinde Alman zırhlısını bekleyen İngiliz kruvazörleri ve zırhlıları saat başında artıyordu. Hatta bir aralık saffıharp zırhlısı Renown ile tayyare zırhlısı Ark Royal buraya getirilmişti. Bütün dünya, Amiral Graf Spee'nin limandan çıkar çıkmaz hakkında gelemeyeceği kuvvetlerle karşılaşarak imha edileceğine inanmıştı.*[74]*"* Fakat İngiltere Başbakanı Churchill durumun bu şekilde olmadığını sadece Cumberland kruvazörünün bölgeye yetişebildiğini dile getirmiştir. Cumberland kruvazörünün de Graf Spee zırhlısından daha nitelikli olmadığı göz önüne alınacak olunursa propagandanın savaş sahasında ne kadar önem arz ettiği tekrar ortaya çıkmıştır. Böylece Almanlar hem deniz muharebesinde hem propaganda savaşından mağlup ayrılmışlardır.[75]

Genel olarak bu savaş öncesinde Almanya'nın cep kruvazörlerine büyük ihtimam gösterdiği ve savaşın kaderini değiştirecek silahlar gözüyle baktığı düşünülürken deniz harbinin ardından bu silahlar konusunda daha savaşın başında dezavantajlı duruma düşmesiyle kruvazörlerine gerekli ehemmiyeti vermedikleri ortaya çıkmıştır.[76]

Tarihler 24 Aralık 1939'u gösterdiğinde üzerinden 6 gün geçmesine rağmen Graf Spee zırhlısının halen yandığı bildirilmiş ve yanına ticaret gemilerinin yaklaşması yasak edilmiştir.[77] 24 Aralık 1939 tarihinden sonra da basının ilgisi mevcut devam eden hatta şiddetlenen Sovyet-Fin Savaşı'na doğru çevrilmiştir. Graf Spee gemisi hakkında yapılan haberler Türk basınında bu noktada sonlanmıştır.

Sonuç

River Plate Deniz Muharebesi, Alman savaş zırhlısının 3 İngiliz zırhlısına karşı harekete geçmesiyle başlamış, aldığı hasarlardan sonucu Montevideo limanına çekilmesi ve sonrasında da kaptan tarafından infilak ettirilmesi ile sona ermiştir. Ancak hem geminin patlatılması hem de kaptanın intihar etmesi ile olayın etkisi artmıştır. Bu dönemde gerçekleşen Sovyet-Fin Harbi gazetelerin sayfalarında daha çok yer alsa da Graf Spee zırhlısının patlatılması ve kaptanın intiharı ile birlikte olaya karşı değerlendirme ve yorumların sayısı ve çeşitliliği artmıştır.

Türk basını *River Plate Muharebesi*ni gün gün aktarmış ve değerlendirmelerde bulunmuştur. Ancak olayı ilk olarak gazete sayfalarına *Akşam* gazetesi taşımıştır. Diğer incelenen üç gazete aynı tarihte daha çok Sovyet-Fin Savaşı'na ağırlık vermişlerdir. *River Plate Muharebesi'ne* yönelik ilk haberler savaşın nasıl geliştiğinden ziyade daha çok Alman zırhlısının üstünlüğüne yönelik olmuştur. Graf Spee zırhlısı Türk basınında şu ana kadar yaptıklarıyla yani ticaret gemilerini batırmasıyla *"korsan gemi"* olarak nitelendirilmiştir.

Türk basınında özellikle Alman zırhlısının birçok yönden İngiliz gemilerine karşı üstün olduklarına değinilmiştir. Bu çıkarımdan yola çıkarak Türk basını, İngilizleri aldıkları başarıdan dolayı methetmişlerdir. İngilizlerin başarılı olmalarını denizci millet olmalarına bağlamışlardır.

Alman zırhlısı ve mürettebatı Türk basınında eleştiri konusu olmuştur. Nitelik olarak üstün olmalarına rağmen savaşı kazanamamaları Alman mürettebat ve kaptanın

[74] Ömer Rıza Doğrul, "Propagandanın Kudreti", *Tan,* 22.12.1939, s.3.

[75] Ömer Rıza Doğrul, *agm*, s.3.

[76] Ömer Rıza Doğrul, "Cep Kruvazörlerinin Kıymeti", s.3.

[77] *Akşam,* 24.12.1939, s.1.

yetkinliklerini sorgulatmıştır. Geminin ismi dahi eleştirilere konu olmuş, isminin hakkını veremediğine yönelik genel bir kanı oluşmuştur.

Türk basının yaptığı bazı değerlendirmeler ise gelen haberlerin belirsizliği nedeniyle Türk basınının bazı değerlendirmeleri kamuoyunu yanıltmıştır. Alman zırhlısının Montevideo limanına ilticasından sonra infilak ettirilmesi gündeme getirilmemiş aksine geminin bir yolunu bulup limandan ayrılacağı ya tekrar İngilizlerle savaşa tutuşacağı ya da İngiliz gemilerini atlatarak en yakın Mihver kuvvete sığınacağı beklenmiştir. Fakat gelişmeler bu şekilde seyretmemiştir.

Graf Spee'nin patlatılması ve kaptanın intiharı, olayın sadece bir askeri çarpışma değil, aynı zamanda psikolojik ve diplomatik yönlerinin de olduğunu ortaya koymaktadır. Türk basınının bu olayları değerlendirirken, başka küresel gelişmelere yer vermesi, savaş dönemindeki önceliklerin ve haberlerin nasıl şekillendiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Ancak, basının yorumlarında bazen aceleci genellemeler yapması ve eksik bilgilere dayalı çıkarımlarda bulunması, dönemin gazetecilik anlayışının eleştirilmesine yol açabilecek bir durumdur. Bu olay, sadece bir deniz muharebesi değil, aynı zamanda savaşın medya üzerinden şekillenen algısına bilgiler vermiştir.

Tüm bu durumlar göz önüne alındığında Türk basını, uluslararası haber ajanslarından aldığı bilgilerle River Plate Muharebesi ve Graf Spee zırhlısının akıbetini olayın başından sonuna kadar takipçisi olmuştur. Genel kanı bu muharebenin kazananın savaşı da kazanacağı yönünde olmuştur.

KAYNAKLAR

Arşivler

Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (TDA)

Süreli Yayınlar

Akşam gazetesi (1939-1940).

Cumhuriyet gazetesi (1939-1940).

Tan gazetesi (1939-1940).

Ulus gazetesi (1939-1940).

Kitaplar ve Makaleler

A.B, "Cenubi Amerika Sularındaki Deniz Muharebesi", *Akşam*, 23.12.1939.

ARMAOĞLU, Fahir, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995), Kronik Kitap, İstanbul 2018.

ATABEY, E.Ş, "Alman Kruvazörü İngilizlerle Harbi Kabul Edecek Mi?", *Tan*, 17.12.1939.

BENHÜR, Çağatay- Metehan Eraslan, "Nanking'in İşgali ve Türk Basını (1937-1938), *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 53, Konya 2021.

BENHÜR Çağatay, Ramazan Yaman, "Almanya'nın Ren Bölgesini İşgali ve Türkiye (1936)", Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, S. 39, 2023.

BENNETT, Geoffrey, *Naval Battles of the Second World War*, Pen and Sword Books, South Yorkshire 2003.

BOOTH, Owen- John Walton, *İkinci Dünya Savaşı Tarihi*, (Çev. Selçuk Uygur), Kronik Kitap, İstanbul 2023.

DOĞRUL, Ömer Rıza, "Bir Deniz Harbinin Sonu", *Tan*, 19.12.1939.

DOĞRUL, Ömer Rıza, "Cep Kruvazörlerinin Kıymeti", *Tan,* 20.12.1939.

DOĞRUL, Ömer Rıza, "Deniz Harbi", *Tan*, 16.12.1939.

DOĞRUL, Ömer Rıza, "Graf Spee'nin Halefi", *Tan,* 21.12.1939.

DOĞRUL, Ömer Rıza, "Propagandanın Kudreti", *Tan,* 22.12.1939.

ERASLAN METEHAN, Burak Vuralgil, "Alman Ordusunun II. Dünya Savaşı'nda Sovyet Rusya'ya Karşı Düzenlediği Barbarossa Harekatı'nın Başlangıcı Ve Türk Basını". Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C 40, S 110, 2024, s.610.

ERTEM, Sadri, "Ersatz Graf Spee", *Tan,* 22.12.1939.

ESMER, A.Ş, "Birinci Deniz Muharebesi, *Ulus*, 17.12.1939.

ESMER, A.Ş, "Graf Spee'nin Sonu", *Ulus*, 19.12.1939.

FELEK, B, "Batacak Gemi", *Tan*, 17.12.1939.

G.A., "Suyun namusu", *Ulus,* 20.12.1939.

HAWES, James, *Kısa Almanya Tarihi,* (Çev. Yavuz Alogan), Say Yayınları, İstanbul 2019.

Hem Nalına Hem Mıhına, "Nelson'un Torunları", *Cumhuriyet*, 16.12.1939.

İsimsiz, "Graf Spee", *Ulus,* 22.12.1939.

İsimsiz, "Graf. V. Spee kâfi itina ile muhafazaya alınmamıştı", *Cumhuriyet,* 21.12.1939.

İsimsiz, "İngiliz Bahriyesinin İki Zaferi" *Ulus,* 19.12.1939.

İsimsiz, "Kapana Giren Gemi", *Ulus*, 17.12.1939.

İsimsiz, "Uruguay sularındaki deniz muharebesi", *Ulus*, 15.12.1939.

JACKSON, Robert, Kriegsmarine: The Illustrated History of the German Navy in WWII. MBI Publishing Company. USA 2001.

NEVINS, Allan- Henry Steele Commager, *ABD Tarihi*, (Çev. Halil İnalcık), Doğu Batı Yayınları, Ankara 2017.

ÖZAL, İlkin Başar, *Kısa II. Dünya Savaşı Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2019.

SANDER, Oral, *Siyasi Tarih 1918-1994,* İmge Kitabevi, Ankara 2019.

UÇAROL, Rıfat, Siyasi Tarih 1914-2014, Der Yayınları, İstanbul 2019.

VA-NÜ, "Naziliğin akıbeti de Graf Spee'nin akıbetidir" *Akşam,* 19.12.1939.

İnternet Kaynakları

https://www.britannica.com/topic/Graf-Spee

https://www.iwm.org.uk/history/what-you-need-to-know-about-the-battle-of-the-river-plate

EKLER

EK 1 : 15 Aralık 1939, *Akşam* Gazetesi

Alman ordusunda Hitler aleyhdarlığı şiddetleniyor

AKŞAM

KAVAKLIDERE ŞARABI

Ermis İnkıllâbiye mağazası ile Ankara Pazarında bulunur.

Sayı 22 — No. 7807 — Fiatı her yerde 5 kuruş | CUMA 15 Kânunuevvel 1939 | Telefon: Başmuharrir: 20005 — Yazı İşleri: 20783 — İdare: 20001 — Müdür: 20497

Büyük bir deniz muharebesi

Millî Şef İnönünün Erzurumda beyanatı

Erzurum şehrinden memnuniyetle ayrılıyorum. Yakında gene geleceğim

Reisicümhur dün gece saat 24 te hususi trenlerile Erzurumdan Erzincana hareket ettiler

Bütün dünyayı gücendirmek Sovyetler için makul bir siyaset midir?

Sovyet Rusya hakkında Milletler Cemiyeti kararını verirken, «bu hükmün bir mânâ ve tesiri var mı?» diye insan düşünüyor. Acaba ensinde müteferrik ordu kuvveti olan büyük bir Devlet küçük komşularına her istediğini yapmak iktidarında mıdır? Teşkilât, tekâmül kâfa gösaf mıdır?

Hazmına güvenen şöyle hesaplamalı, mantıkî ol:

— Adam sen de! Dünya şimdi meşgul! Pirzat bu fırsattır! Yayılabildiğin kadar yayılmalı, mevzîler almalıyım... Finlandiya tecavüzünde çekilen bir mukavemet gösterdiye ve bazı kıtaatlerinde tahrip etse de ehemmiyetli mi var? Birde memleket tükenir cinsten değildir. Bir kaç yüz bin asker ve bir kaç bin makineli silâh daha eritmek suretile sınırlarını kilometrelerle ileye, açık deniz kıyılarına getiriverem, yeni servet menbaları ve milyonlarca medeni nüfus elde geçirirsem, yine bir kârlıyım. Paralar: «Dünyayı büyüttü!»... komünistler: «Cihan inkılâbına bir ancak bölgesel kazandırdı» derler. Muvaffakiyetlerimde dahilde ile bir cesaretim yarılırsa... Elbet, dahili dedikodularla değil, fiiliyatımla uğraşır... Her ne olursam bakılan kârlıyım.

Ancak bir de bu manzaraya aşağıdaki fikirleri var.

Bugün Rusyanın muhaddesatına bâtın olan farka 1917 de en bâd kargaşaya girişdiği zaman, Lenin şu sözleri mezkûre varmış bulunmuştu:

— Bu büyük kapitalist, ne gücler olan, küçük teşkilâtlı, muhtacat şeyli bağlı eden insanlara ve küçük milletlerin, tarafeyinden tecrübe bizzen neyletmeleri, sıhhat muvaffakiyetle bırakıl demede ümitler.

Bu'nlarda, tutunmasının sırrı, bu ve a halleriere göre hareketini ayarlamasıdır.

Erzurum 15 (A.A.) — Dün gece saat 21 de Reisicümhur İsmet İnönü şerefinine mevcut milletlerarası korağında bir kabul resmi ve söyleye verilmiştir.

Pek neşeli geçen bu sırada bütün Erzurumun en ileri gelen vatandaşları ailesiyle birlikte bulunmuşlardır.

Reisicümhur Erzurumdan hareket için ayrılmazdan evvel seyahatleri hakkında ihtisasatını aşağıdaki şekilde cemiyete ifade buyurmuşlardır:

«Erzurumu ziyaretimden buradaki tedkiklerimden memnun oldum. Kânunuevvel ortasında buraya gelmek benim için hazret çektiğim bir arzu idi. Soğuğunun sonunda her tarafta yolu kesilen Erzurumu çetin kış günleri mumkânsız suretile gelip gitmek sonuç cümbüriyetin muvaffakiyeti olacaktır. Bu neticeye varmak için kullandığımız tüm tedbirlerin neticesi Erzurumlulara canlı ve neşeli hayatı içinde bir günde unutulmuştur. Dört sene evvel gördüğümüz atıdetle Erzurumu çok kalkınmış ve ilerlemiş buldum. Şarkta mamur şehirler benim idealimdir. Erzurum iyi bir mamure olmak için çok ekolğini atmıştır. Erzurumun temiz ve zaafeni vazifeleri verecek bir şehir ve iyi bir kültür ve sanat merkezi olmasın için daha çapalarak bazı işler vardır. Onları da ne zamanda yapmak mümkün olacaktır. Erzurumda yüksek cemiyet vatanperver silâhşeti her çehrede açıkar bir surette görünür. Vatandaşlarımı bu bakımdan da çok takdir ettim. Erzurumdan memnuniyetle ayrılıyorum. Yakında gene geleceğim. Yapılmakta olan işlerin gidişini takip ederek yeniden sevk duyacağım ve arasında tatlı dakikalar geçireceğim.»

Memleketimiz hamil olan hususî tren saat 24 de Erzincana müteveccihen hareket etmiştir.

Graf Spe zırhlısı delik deşik edildi

Alman gemisinde 36 ölü, 60 yaralı var. Yaralı zırhlının İngiliz kruvazörlerile harbetmek için hazırlandığı bildiriliyor

Delik deşik edilen Almanların Graf von Spe zırhlısı

Son dakika

Alman cep zırhlısı Montevideoda pazara kadar kalabilecek

Alman maktulleri bugün Montevideo şehrinde merasimle gömülecek

Paris 15 — Montevideodan bildiriliyor: İngiliz kruvazörleri tarafından takip edilerek yaralı bir halde Montevideo limanına iltica eden Alman Von Spee cep zırhlısına pazar gününe kadar limanda kalmak için müsaade edilmiştir. Salâhiyetler mahfilde beyan olunduğuna göre Alman cep zırhlısının limandan dışarı çıkmaya teşebbüs etmesi kendisi için bakımı bir intihar olacaktır. Zira İngiliz harp gemileri, Ile de la Platta açıklarında Alman cep zırhlısını bekleyecek için bekleyecektedir.

Cep zırhlısile çarpışmış olan İngiliz kruvazörlerinden Exeter limanlarına dönmüştür. İngiliz Bahriye Nezareti, Mecliserdeki açıklarında Alman cep zırhlısını bekliyen İngiliz kruvazörlerine yeni harp gemileri ilâvek ettiğini ilân geçe tebliğ etmiştir.

Paris 15 — Vaşingtondan bildiriliyor: Amerika Hariciye Nazırı Cordell Hull yaptığı beyanatta, Alman cep zırhlısı ile İngiliz kruvazörleri arasında cereyan etmiş olan deniz muharebesi hakkında İngiliz makamının malûmat sahibi olmadığını söylemiş ve demiştir ki:

— Alman zırhlısına Montevideo limanında 48 saat kalmak için müsaade edilmiştir. Maamafih Alman kumandanı, tamirat için müracaat edeceği bu müddet uzatılacaktır.»

Alman cep zırhlısındaki hasarat çok mühimdir. Büyük tarafından biri de yan tarafından kırılı tahrip edilmiştir. Üstünde dört büyük olan yarası vardır. Tayyareyi de yanmıştır.

Montevideo 15 — Almanı cep zırhlısında olan tayfa ve maktulerin cenazesi bugün merasimle defnedilecektir. Von Spee zırhlısında bulunmuş olan altı ticaret gemisinin de kaptanları vardır. Uruguay hükûmeti, Alman zırhlısında mevkuf bulunan İngiliz tüccarı vapurlarını kaptanlarına serbes bırakıracağına İngiliz sefirine temin etmiştir.

Fin resmî tebliği

İki Rus alayı imha edildi, şiddetli muharebeler devam ediyor

Helsinki 15 — Dün akşamki Finlandiya resmî tebliğidir: Dün Karelide cereyan eden şiddetli muharebeler esnasında birçok Rus tankları tahrip edilmiş, şark cephesinde düşmanın hücumları netiesiz kalmıştır. Ruslar, yeniden ağır kayıplar kaydetmişlerdir.

13 Kânunuevvel akşamı Polyajarvi mıntıkasında, düşmanın üç gündenberi devam eden en şiddetli taarruzlarına rağmen elimizde bulunmaktadır. Ruslar, bu hücumlar esnasında ağır zayiata uğramışlardır.

Stokholm 15 — Pira namındaki resmî ajansın tebliğine göre Polyajarvi ahşap kıtaatı kesilmiştir.

Paris 15 — Son resmî Fin tebliğine göre Karelide cereyan eden muharebelerde 50 Rus alayı imha edilmiştir. Bir rus tayyaresi daha düşürülmüştür.

İslâm tarihinde Türk kahramanları

Yazan : İSKENDER FAHREDDİN

Yeni tarihî tefrikamıza yarın başlıyoruz.

EK 2: 16 Aralık 1939, *Ulus* Gazetesi

Cumartesi 16 I. KANUN 1939 5 KURUŞ

ULUS
ADIMIZ ANDIMIZDIR

Cümhurreisimiz İsmet İnönü dün Erzincan'a şeref verdiler

Millî Şef Erzurumda yaptığı tetkiklerden memnun

Modernleşmiye başlayan Erzurum şehrinden bir manzara

Millî Şef Erzincan'da

Afşar hücumlarına uğradıktan sonra Montevideo'ya ölüm eden olmuş Admiral Graf von Spee zırhlısı

Graf von Spee Montevideo'da 72 saat müddetle kalabilecek

Takviye edilmiş bir İngiliz filosu Alman zırhlısının limandan çıkmasını bekliyor

Graf Von Spee'deki İngiliz esirleri serbest bırakıldı

Helsinki'de bir ordi'nin tayyare bombardımanından sonraki hali

Fin kıtaları yeni zaferler kazandılar

Tolvajarvi'de iki Sovyet alayı imha edildi

Salla önünde kilometrelerce yer Sovyetlerin kanı ile boyandı

Fin tayyareleri tarafından bombardımana uğrayan Helsinki'den bir görünüş

Harp dışında fakat..

Felâh Rifkı ATAY

Cenevre'de verilen

İhraç kararı Sovyet Rusya'ya tebliğ edildi

Finlandiya gazetelerinin mütalâaları

Bir Helsinki tezkiki

B. Çemberleyn Fransa'ya gitti

Paris, 15 a.a. — İngiliz Bakanlar Kurulu Reisi B. Neville Çemberleyn bugün Fransa'ya gelmiyor. Bir kaç gün İngiliz sefirlerinin yanında kalacaktır.

Ticaret Vekilimiz B. Rafaelle görüştü

İngiliz San Cebiste petrol gemisi batırdıkları

Mayn ve torpiller yüzünden BATAN GEMİLER

Bir İngiliz gemisi torpilendi

Bir İngiliz gemisi torpilendi

İngiliz gemisi batırdıkları

Ankara ve yerlerinde kalan mümessillerle

Ticaret Vekilimiz radyoda nutuk verdi

İngiliz Ticaret Nazırı B. Hoare Vasington'da Sovyetlerle ticaret anlaşması imzalamıştır

EK 3: Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (DBTDA), Yer: 579/ 2389-17448-2, s.1-2.

TÜRKİYE ELÇİLİĞİ
BUENOS AYRES

UMUMI N.° 602
HUSUSI N.° 33
ILISIK:

7/2/940

Graf Spee alman cep zırhlısı h.

Hariciye Vekâletine

I4.I.940 tarih ve 560/I4 sayılı yazıya ektir :

Burada çıkan resimli ve haftalık Ahora mecmuası,2.Şubat 940 tarihli nushasında,Montevideo açıklarında,üç ingiliz kruvazörile yaptığı muhare - beden sonra,malum şekilde ,mürettebatı tarafından ateşe verilerek terke - dilmiş olan Alman cep Zırhlısile kumandanının intiharı meselesini örten esrar perdesini kısmen kaldıracak mahiyette olan bir yazı neşretmiştir.

İngiliz matbuatının,vesaik üzerine yaptıkları son neşriyata daya - nan ve alman zırhlısı tarafından Atlantik sularında,muhtelif tarihlerde, batırılan ingiliz ticaret gemilerinin,harp esiri olarak Zırhlıda mevkuf tututlup ancak son günlerde,Uruguay hükûmetine teslim edilen kaptanları tarafından teyit edilen bu yazı mündericatına göre,zırhlı kumandanı LAGSDORF,Monte - videodaki Alman elçiliğinde,Alman Baş-Amiralı Raeder ile yapmış olduğu bir telefon muhaveresinde,mübrem tamiratın hemen ikmalini müteakip,Monte- video'yu terkedip liman açığında dolaşan ingiliz kruvazörlerinin tam bir mag- lubiyete uğratılması,katî bir lisanla talep edilmiş ve Kumandan Lagsdorf, aldığı bu emir üzerine zırhlıya dönüp maiyetinde bulunan zabitleri bir meclis halinde toplamış ve onlara Amiralin emrini bildirerek bunun icrası lüzumunu müdafaa etmiştir.

Montevideo haricindeki ingiliz harp gemilerinin adedi hakkında,do - laşan bütün rivayetlere rağmen, o sırada,Achilles iel Ajax dan başka in - giliz gemisi,o sularа henüz gelmemişti.

Meclise iştirak eden zabitler,müttefikan,gemilerinin bu ingiliz kruvazörlerine karşı koyabileceğini ileri sürerek,harp için denize açıl - mak hususunda kumandanın fikrine iştirak etmişlerse de,bazı zabitler,mai- yetlerindeki efradın vaziyet ve ruhî hallerine ait şüphelerini izhar et - mişlerdir.Şiddetle disiplin adamı tanılan kumandan,efrat hakkındaki bu haberin sıhhati derecesini bizzat tahkik için onları güvertede toplamış

./.

130 13 14 31 1 10 1

3

23.06.2022 tarih ve 34604477 sayılı Karar ile gizliliği kaldırılmıştır.